

Asia: VN/9812/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, terveydensuojelulain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Laki kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Kuolemasta ilmoittaminen, kuoleman toteaminen ja kuolleen hautaaminen

1 luku. Kuolemasta ilmoittaminen, kuoleman toteaminen ja kuolleen hautaaminen

Ehdotus: ”lakitasoiset säännökset kuoleman toteamisesta kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa. Säännökset koskisivat lääkärin suorittamaa kuoleman toteamista. Tämän lisäksi säädettäisiin menettelyistä, jossa ennakoituissa kuolemissa lääkärin ohjeistama sairaanhoitaja voisi tehdä voi tehdä kuoleman toteamisessa suoritettavat tutkimukset ja ilmeisissä kuolemissa poliisimies voisi tehdä kuoleman alustavan havainnoinnin, jonka perusteella vainajan ruumis voitaisiin siirtää kylmäsäilytystilaan odottamaan lääkärin suorittamaa varsinaista kuoleman toteamista. Kuolema voitaisiin tällöin todeta kolmen vuorokauden kuluessa.”

- Vanhuspalvelujen tila – tutkimuksen mukaan (THL 2018) kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakaspaikkojen määrä kasvaa. Ikääntyneiden pitkäaikaishoiva on pääsääntöisesti palliatiivista hoitoa. Terveystenhuollon henkilöstön koulutuksessa ja osaamisessa on vajetta, jota pyritään paikkaamaan STM:n alaisella Edupal – hankkeella. Hankkeen tarkoitus on lisätä lääkäreiden ja sairaanhoitajien palliatiivisen hoidon koulutusta ja ammatillista osaamista.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin menettelyistä, jossa lääkärin ohjeistama sairaanhoitaja voisi tehdä kuoleman toteamisen ja siihen liittyvät tutkimukset. Ehdotus on kannatettava ja sujuvoittaisi ikäihmisten kuolemaan liittyvää palvelupolkua. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että sairaanhoitajien osuus tehostetun palveluasumisen yksiköissä on 11% arkisin ja 6% viikonloppuisin, vanhainkodeissa sairaanhoitajien osuus arkisin on 15% ja viikonloppuisin 12% (Saarto & Finne-Soveri 2019). Hoitohenkilökunta muodostuu pääasiassa lähihoitajista. Tavallista on, että lääkärin palvelut ovat saatavilla terveyskeskuksesta. On siis mahdollista, että kuolemaan liittyvä palvelupolku ei sujuvoitu täysin toivotulla tavalla.

Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys

10 a §

Vainajan ruumiin käsittelyyn osallistuvilla on vastuu huolehtia vainajan henkilöllisyyden varmentamisesta ruumiin säilytys-, käsittely-, vastaanotto- ja luovutustilanteissa sekä vastuu huolehtia, että tieto vainajan olinpaikasta on selvitettävissä. Sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköllä, jonka tiloissa vainaja kuoli, ja vainajan ruumista säilyttävällä on vastuu saattaa vainajan ruumis kuntoon, joka mahdollistaa ruumiin luovuttamisen sille, joka on ilmoittanut huolehtivansa vainajan hautaamisesta.

- Ei huomioitavaa.

Sen sijaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus haluaa nostaa esiin muutamia näkökohtia lakiin tulevan säädöksestä ja siihen liittyvästä viittauksesta:

Vainajan ruumiin kunnioittavasta sääntelystä säädetään hautaustoimilaissa (457/2003).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteistä, joita tulee suorittaa osana vainajan ruumiin asianmukaista käsittelyä.

Tällä hetkellä Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus, jonka mukaan vainajan ruumiin kunnioittavasta käsittelystä säädetään hautaustoimilaissa. Keskeiset säännökset ovat lain 2 §:ssä, jonka mukaan vainajan ruumis on ilman aiheutonta viivytystä haudattava tai tuhkattava. Vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla. Vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia. Pykälään ehdotetaan informatiivinen viittaus muistuttamaan kunnioittavan käsittelyn velvoitteesta, koska pykälässä olisi keskeiset säännökset vainajan ruumiin käsittelystä.

- Vainajan ruumiin ja tuhkan arvokas ja kunnioittava kohtelu vainajan katsomusta ja toivomuksia kunnioittaen alkaa jo ennen hautaamista. Kuolemanhetkellä on tärkeää turvata ihmiselle lähtörauha. Ihmisen kuoltua tulee olla mahdollista toteuttaa hänen vakaumuksensa mukainen rituaali ja hyvästellä hänet. Rituaali on usein merkittävä läheisille.

Vainajan laitto tapahtuu pääsääntöisesti hoitohenkilöstön toimesta. Läheiset voivat osallistua vainajan laittoon, mutta tätä mahdollisuutta käytetään harvoin. Siihen vaikuttavat tiedonpuute, vainajan siirtäminen melko nopeasti kylmäsäilytystilaan, pois potilas-/ asukashuoneestaan sekä henkilökunnan kiire. Potilas- / asukaspaikka on usein varattu seuraavalle tulijalle. Kuitenkin vainajan laittaminen vainajan katsomus ja toivomukset huomioiden, on merkittävää häntä sureville henkilöille. ja muodostaa osan siitä kuoleman kuvasta, joka syntyy.

Vainajan katsominen ennen hautaamista on mahdollista, vaikka perinne on monin paikoin hävinnyt. Katsomisen tulee tapahtua turvallisesti ja rauhallisessa tilassa.

Hoivayhteisöihin tulisi luoda käytänteet kuolleen yhteisön jäsenen muistamiseksi. Se on osa vainajan kunnioittavaa kohtelua.

Vainajan vakaumuksen mukaisen rituaalin toteuttaminen, vainajan laittaminen ja vainajan katsominen konkretisoivat menetystä ja voivat olla tärkeä osa suremista. Kaikki vainajan ja ruumiin kohteluun liittyvät toimenpiteet, vaikuttavat kuvaamme ja käsityksiimme kuolemasta. Lakisäädökseen tulevassa viitteessä on tärkeää kuvata, mitä kunnioittava kohtelu käytännössä tarkoittaa.

Ulkomailla kuollut henkilö

- Ei huomioitavaa.

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

43 § Asetuksenantovaltuus hautaamisesta

Tarkemmat säännökset hautaamiseen käytettävistä alueista ja hautaamisesta, ruumiin käsittelystä, säilytyksestä, kuljettamisesta, luovuttamisesta, vastaanottamisesta sekä haudatun ruumiin siirtämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

- Tarkempien säännösten antaminen valtioneuvoston asetuksella on tärkeää hautauskäytänteiden selkiyttämiseksi.

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

- Ei huomioitavaa.

Korva Tuija
Kirkkohallitus